

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva



Teze bakalářské práce

Právní úprava pro podnikání zahraničních fyzických osob v režimu živnostenského zákona

Petr Lámus, diplomovaný technik

© 2017 ČZU v Praze

Souhrn

Bakalářská práce se zabývá podnikáním zahraničních fyzických osob, které provozují činnost v režimu živnostenského zákona. Je popsán historický vývoj živnostenského zákona a dalších souvisejících právních předpisů. Pozornost je věnována zvláště změnám právních úprav podnikání cizinců na území České republiky (dále „ČR“). Zajímavé pak je porovnání nastavení podmínek podnikání pro zahraniční fyzické osoby na území ČR a podnikatelů, občanů ČR, kteří hodlají podnikat v zahraničí. Diskutovány jsou otázky právní úpravy pro volný pohyb služeb v rámci Evropské unie (dále „EU“), praktická část práce se zabývá zjištěním příčin poklesu počtu zahraničních podnikatelů v ČR. Samotný vývoj podmínek pro podnikání cizinců je sledován u vybraného orgánu státní správy, u Živnostenského úřadu Magistrátu města Hradec Králové (dále jen „ŽÚ MMHK“). Současně byla využita i data zveřejněná Ministerstvem průmyslu a obchodu ČR, přičemž sledovaným obdobím jsou roky 1992 - 2016. Dále byly analyticky hledány příčiny nedostatků právních úprav, současně byly popsány i pozitivní změny vedoucí k odstranění administrativní zátěže podnikatelů - zahraničních fyzických osob. V závěru práce byly specifikovány konkrétní návrhy opatření pro zkvalitnění podnikatelského prostředí.

Klíčová slova: Jednotné kontaktní místo, podnikání cizinců, podnikatel, volný pohyb služeb, zahraniční fyzická osoba, živnost, živnostenské oprávnění, živnostenské podnikání, živnostenský úřad, živnostenský zákon.

Úvod

Nejrozšířenější formou podnikatelské činnosti v ČR je živnostenské podnikání, které upravuje zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Z hlediska legislativy zásadní změnou pro podnikání v ČR bylo přijetí právě této normy, která nabyla účinnosti dne 1. ledna 1992. Prioritou bylo nastavení jednotného právního režimu a to jak pro fyzické, tak pro právnické osoby.

Otevřením hranic v 90. letech 20. století došlo k nastavení tržních mechanismů pro podnikání, přičemž v tomto období se v ČR naskytly možnosti podnikání i cizím státním příslušníkům.

Neopominutelným datem pro oblast podnikání je den přistoupení ČR do EU. Do českého práva byly implementovány předpisy EU upravující volný pohyb zboží, osob, služeb, kapitálu a plateb. Základem EU je tzv. jednotný vnitřní trh. Ten lze definovat jako „prostor bez vnitřních hranic“, v rámci kterého jsou zaručeny právě uvedené svobody volného pohybu. Značným přínosem pro státní příslušníky členských států EU jsou možnosti dočasně poskytovat služby na území nejen ČR, ale i v jiných členských státech tohoto společenství.

Cíl práce a metodika

Cílem této bakalářské práce je srovnání podmínek pro podnikání zahraničních fyzických osob v ČR a podmínek pro podnikání občana ČR v zahraničí, rozbor právní úpravy pro volný pohyb služeb v rámci EU, zjištění příčin poklesu počtu zahraničních podnikatelů v ČR a návrh opatření pro zlepšení tohoto stavu.

Podklady pro teoretickou část bakalářské práce budou získávány převážně z relevantní odborné literatury z oblastí živnostenského podnikání a přeshraničního poskytování služeb. Současně budou prováděny analýzy právních předpisů týkající se uvedené problematiky, zejména živnostenského zákona a jeho novel. Podkladem bude studium komentářů právních norem, odborných článků a on-line informačních pramenů.

Právní normy budou interpretovány za použití metody jazykové a dále doslovného výkladu.

V praktické části bakalářské práce bude provedena komparace možností podnikání zahraničních fyzických osob a občanů ČR z hlediska významných novel živnostenského zákona. Zdrojem pro výzkum budou statistické výstupy vybraného subjektu veřejné správy - Živnostenského úřadu Magistrátu města Hradec Králové. Současně bude proveden kvalitativní výzkum formou řízeného rozhovoru s vedoucím pracovníkem tohoto úřadu. Na začátku rozhovoru budou tazateli vysvětleny cíle bakalářské práce a současně bude tato osoba dotázána, zda má nějaké otázky či nejasnosti. Poté bude respondent požádán o vyslovení souhlasu s uvedením jeho jména v bakalářské práci. Zaměstnanci správního orgánu budou položeny následující otázky:

- Máte nějaké otázky či nejasnosti, mohu Vaše jméno uvést jako respondenta v mé bakalářské práci?
- Můžete se mi v krátkosti představit, jak dlouho pracujete na živnostenském úřadě?
- Můžete se pokusit za pomoci webových stránek Živnostenského úřadu Magistrátu města Hradec Králové www.hradeckralove.org, kde jsou zveřejněny novely živnostenského zákona za několik let zpětně, a předloženého úplného znění živnostenského zákona, vyjmenovat důležité milníky či změny předpisů, které dle Vašeho názoru významně ovlivnily podnikání zahraničních fyzických osob?
- Jakým způsobem ovlivnil podnikání samotný vstup ČR do EU?
- Vzpomenete si na nějaký konkrétní krok, kdy došlo k zásadnímu odstranění administrativy pro zahájení podnikání zahraničních fyzických osob?
- Můžete dále zhodnotit vývoj živnostenského zákona v posledních 10 letech?
- Jak hodnotíte možnosti dočasného poskytování služeb občany EU?
- Jak hodnotíte činnost Jednotných kontaktních míst?
- Dokážete odhadnout, jakým směrem se bude ubírat vývoj podnikání cizinců v ČR?
- Jaké navrhuje opatření pro zlepšení stávajícího stavu?

Dále budou analyzovány roční statistické přehledy zveřejněné Ministerstvem průmyslu a obchodu ČR. Získaná data budou zpracována v Informačním systému Registr živnostenského podnikání, ve kterém je veden živnostenských rejstřík. Zkoumané

statistické údaje budou získány z evidence Živnostenského úřadu Magistrátu města Hradec Králové a to za období od účinnosti živnostenského zákona po současnou dobu, tedy od 1. ledna 1992 do 31. prosince 2016. Sledovány budou počty vydaných průkazů živnostenských oprávnění zahraničním fyzickým osobám, dále počty rozhodnutí o zrušení oprávnění a to jak na vlastní žádost podnikatele, tak i zrušení z moci úřední, kdy došlo ze strany subjektu k porušení zákonné povinnosti. Dalším sledovaným kritériem bude počet zániků oprávnění na základě změny právních předpisů či nesplnění povinnosti ze strany podnikatele.

Závěrem bude použita metoda syntézy k vyhodnocení jednotlivých zjištění. Na základě získaných dat a provedených analýz bude následně navrženo opatření ke zlepšení stavu. Bakalářská práce bude vycházet z právní úpravy ke dni 31. prosinci 2016.

Vlastní práce

Příliv cizinců, kteří hodlali v ČR podnikat, lze zaznamenat v letech 1994 - 1995. Zásadním zásahem do práv podnikatelů se jevila novela živnostenského zákona, v důsledku které došlo na přelomu roku 1996 a 1997 k zániku mnoha oprávnění podnikajících cizinců z důvodu neprokázání podmínky bezúhonnosti. V územním obvodu ŽÚ MMHK došlo tak ke snížení počtu vydaných průkazů a počtu podnikajících zahraničních fyzických osob.

Asi největším zásahem z hlediska právních předpisů se jeví novela č. 356/1999 Sb., kdy ŽÚ MMHK v roce 2001 zrušil bezmála čtvrt tisíce oprávnění z důvodu nedodržení zákonných podmínek ze strany zahraničních fyzických osob, kdy tyto podnikatelé nedoložili doklady o splnění podmínky pobytu za účelem podnikání.

Po vstupu ČR do EU byly do právních norem ČR implementovány předpisy Evropského společenství. Současně vzrůstal tlak na jednotlivé členské státy, aby zjednodušily administrativu a zrychlily možnost zahájení podnikání. Zásadní krok v tomto směru učinila novela č. 155/2010 Sb., která měla za úkol snížení administrativní zátěže

podnikatelů, nejen zahraničních fyzických osob. V roce 2010 byl ŽÚ MMHK evidován nejvyšší počet zahraničních fyzických osob za doby účinnosti živnostenského zákona.

Zásadním ulehčení v podnikání zahraničních fyzických osob bylo též odstranění povinnosti zápisu do obchodního rejstříku, ke kterému došlo v roce 2011. Zrychlilo se zahájení podnikání, snížila se celková administrativa, zjednodušilo se účetnictví podnikatele, byly sníženy finanční náklady při zahájení podnikání. Současně cizím státním příslušníkům velmi ulehčila vstup do podnikání možnost provést u živnostenského úřadu elektronické podání.

Novelou zákona o pobytu cizinců, uskutečněnou v roce 2011, byly omezeny možnosti vstupu nových podnikatelů na český trh, právě zpřísněním podmínek pro získání povolení k pobytu na území státu. Paradoxní situací se může jevit skutečnost, že zatímco agenda povolování pobytu se zpřísnila, právní úprava živnostenského zákona a souvisejících předpisů podmínky pro cizince uvolnila. Zásadním problémem zahájení podnikání pro zahraniční fyzickou osobu je složitost administrativních procesů zvláště na zastupitelských úřadech, kdy si cizinec nedokáže sám vyřídit složitou administrativu a využívá služeb své komunity, přičemž dochází k navyšování finančních nákladů podnikatele.

Získanými daty vybraného subjektu státní správy ŽÚ MMHK, který je z hlediska počtu místně příslušných podnikatelů 9. největším obecním živnostenským úřadem v ČR, bylo prokázáno, že i přes počáteční administrativní překážky, se vývoj právní úpravy živnostenského zákona ubírá správným směrem. Novelky tohoto předpisu, přijaté v posledních letech, vedou jednoznačně ke zjednodušení podnikání zahraničních fyzických osob. I přes pozitivní právní úpravu, počet podnikajících cizinců v ČR v posledních letech klesal, až v roce 2016 se úbytek počtu zahraničních fyzických osob zastavil a je zaznamenán mírný nárůst. Tedy pokud má stát zájem na zvyšování počtu podnikajících zahraničních osob, občanů z třetích zemí, pak je nutné provést reformu a nové nastavení pravidel především u zastupitelských úřadů ČR, kde jsou podávány žádosti o získání víza za účelem podnikání. Jedná se o náročný administrativní proces, který končí individuálním rozhodnutím úředníka, v mnoha případech negativním. Tedy případná opatření by měla

vést k nastavení průhlednosti procesů a zjednodušení postupů při získání povolení k pobytu těchto podnikatelů.

U občanů členských států EU je problematika získání víza bezpředmětná, neboť nemají povinnost mít pro pobyt na území ČR povolení. Zahájení podnikání je tak pro tyto zahraniční fyzické osoby nenáročné, jedinou administrativní překážkou se tak jeví získání dokladu o bezúhonnosti ze země, jehož je osoba občanem. Výpis z rejstříku trestů je však vyžadován pouze v případě trvalého usazení na území ČR. Občan EU má právo dočasně a příležitostně poskytovat služby a to na základě oprávnění získaného v zemi sídla, aniž by se tento podnikatel musel v hostitelském členském státu usadit.

Možnost přeshraničního poskytování služeb samostatně výdělečných osob mohou využívat i občané ČR. Po podnikateli, občanu členského státu EU, nemůže být v jiné členské zemi požadováno pracovní povolení. Nespornou výhodou je i pravidlo, kdy občan členského státu, který získal pro výkon činnosti odbornou kvalifikaci v jedné zemi EU, může tuto činnost vykonávat i v ostatních členských státech.

V bakalářské práci jsou uvedeny problémy, kterými je nutné se aktivně zabývat. V živnostenské oblasti došlo za posledních několik let ke značnému snížení nadbytečné administrativy, zjednodušení vstupu do podnikání a samotného průběhu podnikatelské činnosti, ke kterému přispívá stát i postupnou elektronizací veřejné správy.

Svůj význam mají i Jednotná kontaktní místa, která poskytují informace nezbytné pro získání oprávnění k poskytování služby v jiných členských státech EU, obecné informace o opravných prostředcích proti rozhodnutím správních orgánů a o možnostech řešení sporů mezi poskytovatelem služby a příjemcem služby, informace o požadavcích týkajících se ochrany spotřebitele v jiných členských státech, případně mohou poskytnout kontaktní údaje, kde lze získat potřebnou pomoc. Podnikatel tak elektronickou cestou může zjistit potřebné informace pro podnikání v rámci EU, výhodou je tak úspora času a finančních prostředků podnikatele.

Možným řešením vedoucím ke zvýšení počtu zahraničních podnikatelů mohou být mimo jiné i projekty ministerstev, cílené právě na podnikatele z cizích zemí. Obdobným programem byl v letech 2013 - 2015 projekt „Welcome Package pro investory“, jehož hlavním cílem bylo usnadnit vízový režim a zjednodušit proceduru vstupu odborníků do ČR, čímž by byly podpořeny zahraniční investice. Sekundárním cílem pak může být získání know-how a možnost přemístění podnikání zahraniční osoby ze země původu do ČR.

Závěr

Provedeným výzkumem bylo prokázáno, že stát dostatečně reguluje podnikání zahraničních osob, v současné době jsou však preferováni cizinci, kteří na území ČR hodlají působit v postavení zaměstnanců a to především v průmyslu a zemědělství, nikoli v pozici podnikatelů. Je tedy hledána míra rovnováhy mezi podporou podnikatelů a současně ochranou pracovního trhu pro české občany.

Závěrem lze konstatovat, že legislativními změnami v oblasti živnostenského podnikání se daří odstraňovat překážky pro podnikání zahraničních fyzických osob a přijaté novely právních předpisů vedou ke zkvalitnění podnikatelského prostředí. Bylo jednoznačně prokázáno, že podmínky pro zahájení podnikání občanů třetích zemí jsou složitější, časově a finančně náročnější, než u občanů členských států EU, tedy i podnikatelů s občanstvím ČR.

Seznam použitých zdrojů

JOKLOVÁ, Kateřina, Kváča Vladimír, Kváčová Jana, Ryšavá Jitka, Šourek Jiří. *Aktualizovaná a rozšířená pravidla pro volný pohyb služeb a svobodu usazování v EU*. 1. vydání. Praha: Svaz obchodu a cestovního ruchu České republiky, 2008. 82 s. ISBN 978-80-254-2806-1.

KAMENÍK, Petr, Hrabánková Milada, Orlová Marie. *Živnostenský zákon. Zákon o živnostenských úřadech. Komentář*. Wolters Kluwer, a. s., 2014. 350 s. ISBN 978-80-7478-471-2.

ONDŘEJ, Jan, Plchová Božena, Abrahám Josef, Pulgret Miroslav. *Ekonomické a právní aspekty podnikání v Evropské unii*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. 366 s. ISBN 978-80-7179-558-2.

Český statistický úřad. *Cizinci s platným živnostenským oprávněním - občané států EU v letech 1997 - 2015 (stav k 31. 12.)*, dostupné <https://www.czso.cz/documents/11292/51608185/c03R315_2015.pdf/fb6db831-a737-48c1-a663-4a3a77b39b36?version=1.0> ze dne 2.2.2017

Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR. *Roční přehled podnikatelů a živností*, dostupné <http://www.mpo.cz/assets/cz/podnikani/zivnostenske-podnikani/statisticke-udaje-o-podnikatelich/2017/1/Rocni-prehled-podnikatelu-a-zivnosti_1.xlsx> ze dne 3.2.2017

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, v platném znění.

Zákon č. 222/2009 Sb., o volném pohybu služeb, ve znění pozdějších předpisů.